

ARA COM ARA

El novel·lista (Llort) i el poeta (Ashbery)

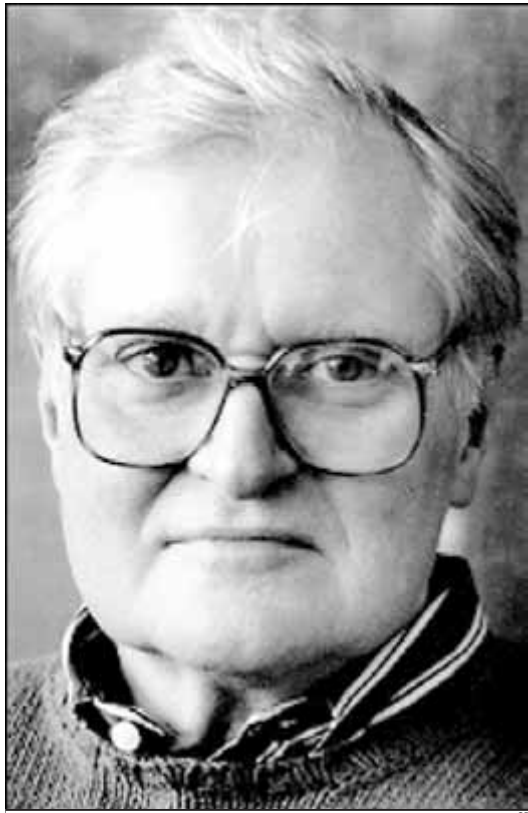
CARLES HAC MOR

Sobre *Trenta-dos morts i un home cansat* (Rosa dels Vents), de Llort, com escriure'n un article que no s'assembla gens a una crítica o ressenya literària? I per què aquesta novel·la? Respondre que perquè és molt bona, esplèndida, ja és fer-ne un judici propi de crítica o ressenya literària. I per què voler eludir la crítica, que al capdavall és indefugible? Potser per por que impedeixi una breu reflexió sobre l'acció i la inacció en literatura.

En aquesta novel·la de Llort tot es mou i es belluga magníficament, ben al contrari del que passa en tants i tants poemes, en què tot resta immòbil, també magníficament. Si aquests poemes admeten el parangó amb una escultura o una pintura, aquesta novel·la es pot comparar amb un bon film d'acció: tot hi sorgeix arran de l'acció ininterrompuda i a través d'un argument, que és allò que no tenen aquells poemes.

HIPNOSI NECUITOSA

El lector de l'estupenda novel·la de Llort entra en un estat diríeu d'hipnosi neguitosa que el manté aferrat al llibre, a l'acció reblerta d'accions que s'hi van desenvolupant sense parar, mitjançant un llenguatge ric i gairebé beha-

EL POETA JOHN ASHBERY

viorista que, com ha escrit David Castillo, "llisca amb precisió i netedat". Llisca, feliçment i amb mestratge, per tal com ha de lliscar per mantenir ben collat el lector. Es tracta de seduir el lector, d'atrapar-lo, de fer-lo viure en el món que l'acció va creant. I el lector de novel·les vol ser fascinat, entrampat.

Per contra, els poemes que

hem esmentat, es mantenen indiferents pel que fa al lector, sembla fins i tot que el rebutgin. I si sovint el llenguatge llisca pels versos, ho fa al marge de qualsevol acció o argument, és un lliscar en l'abstracció. I tot plegat desorienta el lector, que es veu impel·lit a rellegir i rellegir el poema per copsar-ne coses que, de fet, no arriben a ser

EL NOVEL·LISTA LLORT

coses. Tot és opac en aquests poemes. I els lectors de poemes estimen l'opacitat.

Joan Josep Isern ha escrit: "Llort té l'instint de la frase justa [...] perquè el lector se senti implicat en allò que se li va explicant". Aquesta frase justa ho és, de justa, d'acord amb les necessitats de l'argument, ben travat, i d'allò que, amb la narativitat i l'acció,

excel·lents, Llort va construït.

En canvi, en la poesia de què parlem, la frase justa no existeix, puix que el poema no té cap necessitat de res. Com diu John Ashbery, el poeta no entén això d'entendre la poesia; el poeta, per escriure un poema, s'ha de posar en l'estat de qui no té res a dir.

LLIBERTAT EN POESIA

A partir d'això, la llibertat en poesia és absoluta, no hi ha supeditació a res, ni tan sols a cap voluntat o intenció del poeta, ja que aquest només és una mena de mèdium, no pas d'alguna cosa transcendent i sublim, sinó del poema, que es va escrivint per si sol, com aquell qui diu (i això no té res a veure amb l'escriptura automàtica). I és clar que les enormes diferències entre novel·la i poesia no sempre són tan clares, ja que a vegades les dues maneres de fer (i cap de les dues no té per què ser considerada superior a l'altra) es mig barregen, i això no és pas detestable.

Llort, però, fa novel·la pura, és un extraordinari novel·lista d'una autenticitat total, o sigui, es nota que creu absolutament en el gènere que practica, que s'hi lliura a les totes; i se'n surt. I per això i per la intel·ligència implícita a molts nivells a *Trenta-dos morts i un home cansat*, i també precisament per tal com és una novel·la d'acció, aquesta resulta una gran obra d'alta literatura, tal com sona, i de moltíssim bon llegir. Llort ens submergeix en una història inventada, amb engrescador regust de còmic, que passa en un món inventat; i, sense pretensions grandiloqüents, en fer-nos partícips de la ficció, ens va fent pensar, ens emociona, ens enriqueix, ens transforma.

PARLEM-NE

Ara fa una setmana Marià Pou i Josep M. Fulquet van escriure en aquest diari un article d'opinió molt dur però no menys realista i exacte (com a excel·lents professionals que en són) sobre l'enfadós cercle vicios de la llengua. Se sumaven a la reivindicació de la presència del català a Europa, però deixaven el tema per fer una radiografia de l'abandó en què tenim la llengua a dins a casa mateix. Gran paradoxa. Firmaria l'article ara mateix, si no fos... si no fos que ja estic fart de la qüestió i que jo podria dir coses tan dures com ells sobre la gravíssima situació en què ens trobem. Però hi ha un aspecte que no comparteixo plenament: els qui tenim aquesta llengua com a pròpia no som pas, almenys un per un, els responsables de la situació: un per un no podem lluitar contra els Estats, sobretot contra el "nostre" (!). I hem de confiar (?) en els "nostres" (?) polítics.

Precisament dos dies abans, un dels experts més ben informats, Antoni Milian, feia, la nit del Premi d'Honor (per molts anys, Joan F. Mira: el tens ben merescut), un breu i contundent resum de la qüestió d'Europa, que es-

Europa i el català

JOAN SOLÀ

tic segur que molts polítics que se n'han omplert la boca aquests dies no la tenen clara (i a la majoria ni els importa, o massa que els importa, negativament). Resumeixo dràsticament el parlament de Milian. L'actual projecte de Constitució europea "referma l'actual règim lingüístic de la Unió Europea", que de fet ja ve del Tractat d'Amsterdam del 1998: tindran valor "autèntic" a la Unió les versions de la Constitució redactades en les llengües oficials i de treball (vint), i en irlandès. I el Consell és l'organisme que fixa les llengües oficials i de treball, amb les quals els ciutadans es poden adreçar a les institucions i exigir que aquestes els atenguin. Les versions que es puguin fer dels Tractats al català (que és la proposta de l'actual presidència irlandesa) "estan mancades de valor autèntic", i per tant la Constitució no

farà sinó continuar bandeant una llengua parlada per set milions de persones.

No és tant la traducció dels Tractats el que hi ha en joc com les conseqüències greus del bandeament: "El català és exclòs sistemàticament dels programes lingüístics comunitaris rellevants" i "veu dificultat severament l'ús en determinats sectors i activitats, com ara l'etiquetatge", i fins i tot en certs procediments administratius instruïts per la nostra mateixa Generalitat. "Per començar a posar-hi remei és imprescindible que la Constitució per a Europa incorpori la llengua catalana a l'article IV-10, al costat de les vint-i-una enumerades ara [...] en les quals el text de la Constitució tindrà valor autèntic". Les conseqüències positives serien el dret d'usar aquesta llengua a Europa i ser-hi correspost, i d'integrar-nos en els

programes lingüístics protegits per la Unió; programes que avui, "per més escàndol", acullen fins i tot llengües d'Estats que no són de la Unió (com el noruec) i amb un nombre de parlants molt més baix. "Heus ací un absurd més del règim lingüístic comuntari, que cal redreçar".

Antoni Milian afirma que "no hi ha cap raó jurídica o econòmica que faci difícil o impossible que la Unió modifiqui o introdueixi excepcions al criteri mantingut fins ara, que arrela en la idea de l'Estat nació, de reconèixer només les llengües que són oficials en el conjunt del territori dels Estats membres". "Demandar que el català estigui entre les llengües esmentades [...] a l'article IV-10 no és cap caprici. Allò que és un caprici, una arbitrarietat, és [...] el règim lingüístic comunitari vigent, és aquesta exclusió sistemàtica de la llengua catalana, mancada de tota proporció". I acaba amb una bella frase de Tucídides: "La nostra constitució [...] s'anomena democràcia perquè el poder no es troba en mans d'una minoria, sinó del nombre més gran". Que sant Tucídides ens mantingui l'esperança, l'únic que ens queda.